

• SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLAM ENSTİTÜLERİ
TALEBE FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

MAHMUT ÖZAKKAŞ

• Yazı İşleri Müdürü :

CAHİT BALTACI

BU SAYIDA

SELÂM	İSLÂM MEDENİYETİ
YENİDEN DOĞUŞ	Cahit BALTACI
ŞEKİL VE RUH	Ebu'l Hasan Ali NEDEVİ Terceme : B. TOPALOĞLU
İSLÂM, SADELİK VE KOLAYLIKLAR DİNİDİR	Mehmed SOFUOĞLU
MİRÂC-I NEBEVÎ	Ömer KIRAZOĞLU
KENDİNİ TANIMAK	Prof. Dr. A. Nihat TARLAN
İSLÂMİYET MÜSAMAHA DİNİDİR	Zuhûri DANIŞMAN
GEL GİDELİM (Şiir)	T. Sıtkı BALCI
EBU BEKR EL-VÂSİTÎ	Dr. Ahmed Subhi FURAT
DUA (Şiir)	Mustafa YAZGAN
İSLÂM MEDENİYETİNDE TÜRKLER	M. Zekâi KONRAPA
SEVGİ (Şiir)	Rekin ERTEM
ANAMA MEKTUP (Şiir)	Nuri YÜCE
KAYBETTİĞİMİZ DEĞER (M. SAİT MUTLU)	İsmail DAYI
İSLÂM HUKUKU VE MEDENİYET	Prof. Laure V. VAGLIERİ
İSLÂM, AHLÂK GÜZELLİĞİN DEN İBARETTİR	Ter.: Yaşar KANDEMİR Veli ERTAN
BEYİTLERLE SESLENİŞ	Reşat CANTAŞ
TERBİYE MESELESİ	Selâhaddin PARLATIR
KARAHANLILAR DEVRİNDE İSLÂMÎ ESERLER	Dr. Neclâ PEKOLCAY
DUDAKLAR (Şiir)	A. Nihat ASYA
BAŞLARKEN VE BİRKAÇ KELİME	Prof. Dr. F. K. TİMURTAŞ
KUTADGU BİLİĞ'İN İKİ BEYİTİ HAKKINDA	Prof. Dr. C. ULUÇAY
HASTALIK — ŞİFA — İHTİYARLIK — ÖLÜM	Dr. Asaf ATASEVEN
ELSİZ BİR HATTATIMIZ	M. Uğur DERMAN
İSLÂM AÇISINDAN SOSYALİZM	Ahmed Vefa CAMDİBİ
HABERLER	İSLÂM MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/1
CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme Ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K.: 1315

S İ R K E C İ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara : T.İ.H.O.M.C.F. Genel Başkanı : **SÜKRÜ ÖZTÜRK**
Konya : T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı : **A. EKREM GENÇ**
Kayseri : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Baş.: **İ. HACİVAT**
İzmir : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başkanı : **O. ÇETİN**

TEKNİK KADRO

Sekreter :
Erdoğan ATAK

Ressam :
Gürbüz AZAK
Mustafa EREN

Klişeler : PULCU Klişe
Dizgi ve Baskı : AHMET SAİT MATBAASI — İSTANBUL
Yıl : 1. Sayı : 3
Basıldığı Tarih : 18 EKİM 1967

ABONE

Yıllık : 12 sayı, 30. TL. Dış Kap.: 2 renk 2.500 TL.
Altı Aylık : 6 sayı, 15. TL. İç Kapak : 2 renk 1.500 TL.
Öğrencilere % 20 Tenzilât yapılır. Renkli ilân sahifesi :
Yabancı Memleketlere İki katı. Tamamı : 1.200 TL.
1/2 : 750 TL.
1/4 : 400 TL.
1/8 : 250 TL.

İLÂN TARİFESİ

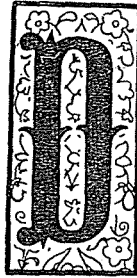
Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınmaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmıyın iade edilmez.

Tasavvuf

Ebû Bekr**El - Vâsıtî**

Dr. Ahmed Subhi
FURAT

Edebiyat Fakültesi
Arap-Fars Filolojisi

DELELERİNİN Fergâne şehrinden olmaları dolayısıyla aynı zamanda «İbn el-Fergâni» diye de zikredilen (1) **E b û B e k r Muhammed b. Mûsâ el- V â s ı t ı**, III. h. (IX. m.) asrın ortalarına doğru zikredilen bu şehirde doğdu (2). Nisbesini yerleştiği Vâsıt şehrinde (3) almış olup, meşhûr sûfilerden Ebu'l-Kâsim el-Cuneyd (v. 279/909) ile Ebu'l-Huseyn el-Nûri'nin (v. 295/907) eski eshâbından bulunmaktaydı (4).

Kaynaklarda, zâhiri ilimlerde behremend olduğuna dâir kayıtlara (5) bakılırsa, yetişme devresini geçirdiği Vâsıt'ta ciddi bir tahsil gördüğüne hükmlenabilir. **Es-Sulemi'nin** (v. 412/1021), onun Irak'ta dillerde dolaşan herhangi bir sözüne tesâdüf edemeyişi, pek genç sayılabilecek bir yaşta oradan ayrılışı yüzündendi (6). Gerçekten o, uzun bir müddet devam edecek seyahatlerine pek erken başlamıştı. Önce Bâverd'e gitti (7); sözlerinin anlaşılmasını buradan kısa bir zaman içinde ayrılmasına sebep oldu (8). Daha sonra Merv'e vardı; Nişâbûr'a yaptığı seferi (9) hâric, ömrünün geri kalan kısmını geçireceği Merv'i (10) ve anlayışlı bulduğu (11) halkını pek sevmişti. Nişâbûr'a yaptığı mezkûr seferinde **Ebû Osmân el-Hiri'nin** (v. 298/910) müridleri ile görüşmüştü. Ancak durumlarını beğenmemiş olacak ki «Onları nasıl buldunuz?» şeklinde kendisine tevcih edilen bir soruyu «Sâhibi onlara mahz mecûsiyet, yâni ikilik, ben ve o öğretmiş» (12) diye cevaplandıracaktır.

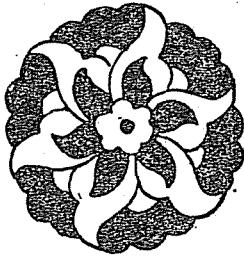
Tasavvufun esasları hakkında kendine has görüşleri olduğu (13) söylenen Ebû Bekr el-Vâsıtî, İslâm cemâati içinde — Hz. Peygamber'den sonra — kendisinden tasavvufa dâir söz işitilen ilk kimsenin **H. Ebû Bekr** (v. 13/634) olduğu fikrindedir. **Ebû Nasr es-Serrâc** (v. 378/988), el-Vâsıtî'nin, bu sözüyle aşağıdaki hâdiseyi kastedtiğini ileri sürer :

H. Peygamber, kendisine bütün mallarını tahsis eden Hz. Ebû Bekr'e :

— Çoluk çocuğun için geriye ne bıraktın? deyince :

— Allah'ı ve Resûl'ünü, diye cevap vermişti.

H. Ebû Bekr'in bu sözü tevhid ehli için pek kıymetli bir sözdür. Esasında bütün varlıkların değeri ne ki? «**Mehabbet'in** samimiliği, bütün eşyanın unutulmasında ve sevgilinin müşâhede-

sinde müstağrak oluştadır» (15). «Gönlün hareketleri, uzuvların hareketlerinden daha kıymetlidir. Allah'ın nezdinde (uzuvlarla yapılan) işin değeri olsaydı, Hz. Peygamber kırk sene bundan uzak mı kalırdı? (yanlış anlaşılmasın) ameli bırak demiyorum, fakat amelle de kalma» (16). **Sâdik** kişinin husûsiyeti vücûdiyle arkadaşlarına, gönlü ile de sadece Allah'a bağlı olmasıdır» (17).

Bâtın'ın zâhire takdim edilmesine, aşağıda da görüleceği gibi, onun görüşlerinde çokça tesâdüf edilebilir: «İnsanlar üç tabaka halindedirler: birinci tabaka Allah'ın, kendilerine hidâyet nurlarıyla ihsânda bulunduğu kimselerden müteşekkildir. Onlar küfür, şirk ve nifaktan uzaktırlar. İkinci tabaka, Allah'ın, kendilerine inâyet nurlarıyla ihsânda bulunduğu zümredir. Bunlar küçük ve büyük günahlardan masumdurlar. Üçüncü tabaka ise, Allah'ın, kendilerine kifâyet ihsan ettiği insanlardır ki bunlar (kalplerine gelebilecek her nevi) kötü düşüncelerden ve gaflet ehlinin hareketlerinden beridirler» (18).

Böyle bir tasnifin, hiç olmazsa her nevi küfür, şirk ve nifaktan korunabilmiş olanlardan başladığı ve derece itibarıyla daha mükemmellerini içine aldığı âşikârdır. Oysa «Biz şimdi ne İslâm edebi, ne câhiliyet devri ahlâkı ve ne de mürüvvet sahiplerinin rüyalarının olduğu bir zaman'da bulunmaktayız» (19). İnsanlar şimdi «kötü huylarını bir ihlâs ve nefislerinin düşkünlüğünü bir inbisât haline koymuşlardır...» (20). Hakiki süfiller bile mâziye karışmış durumdadır. «Onlar bir zamanlar (tasavvufi hakikatlara) işâretlerde bulunan, sonra bizzât yaşayışları ile önderlik edenlerdi; halbuki şimdi onların arkasından bir yığın hasret...» (21).

«**Havf** (: Allah'tan korkma) ve recâ (: O'na ümit besleme) insanı kötü ahlâktan alıkoyan iki gemdir» (22). «Korkunun, sahibini hayrette bırakan karanlıkları vardır. O bunlardan ebediyen kurtulmağı arar. Recâ, ışığı ile geldi mi, sahibi râhatın mevzilerine çıkar ve temennî kendisine hâkim olur. Ufkun güzelliği, gecenin karanlığı olmasa faydasızdır. Kâinatın salâhi da işte bu ikisindedir. Kalb te aynı şekildedir. Bazan korkunun karanlıklarında bir esir gibidir. Recâ kapıyı çaldı mı bir emir kesilir. **Mehabbet, havf, recâ** hep birbirine yakın şeylerdir...» (23). «Mehabbet **şevk**'i, **şevk** de **üns**'ü gerektirir; **şevk** ve **üns**'ü kaybeden bilmeli ki seven (: **muhib**) değildir» (24).

«Tâatların en faziletli vakit'lerin değerlendirilmesidir» (25) diyen Ebû Bekr el-Vâsıtî, «Bize tavsiyede bulunun» diyenlere «Nefes ve vakitlerinizi (hayırlı işlerde kullanmak üzere ayırıp) sayın» (26) diyor. «Bir saatten bile az olan vakti (27) muâraza ile geçirmektense ezelde takdir edileni kabul daha hayırlıdır» (28). «Kısmetler taksim edilmişse uğraşma ve çalışma ile nasıl temin edilir?» (29). «Mevcûdât belli sebep ve vakitlerle tanzim edilmiştir. Nefsin bunlara karşı itirâzı, gayreti elden bırakması (için asılsız ve semeresiz bir teşebbüstür)» (30).

- (1) *Tab. es-Sulemî*, 302; *Menâkıb*, 224a; *Nefehât*, 175 (: *Tercüme*, 224).
- (2) *Tezkiret el-evliyâ*, II, 222.
- (3) *Tezkiret el-evliyâ*, II, 222.
- (4) *Tab. es-Sulemî*, 302; *Menâkıb*, 224a; *Nefehât*, 175 (: *Tercüme*, 224); *Levâkîh el-envâr (Kâhire)*, 1374/1954, I, 99.
- (5) *Menâkıb*, 224a; *Levâkîh*, I, 99.
- (6) *Tab. es-Sulemî*, 302; *Menâkıb*, 224a; *Nefehât*, 175 (: *Tercüme*, 224); *Levâkîh*, I, 99.
- (7) *Tezkiret el-evliyâ*, II, 222.
- (8) *Tezkiret el-evliyâ*, II, 222.
- (9) *Tezkiret el-evliyâ*, II, 224.
- (10) *Levâkîh*, I, 99.
- (11) *Nefehât*, 175 (: *Tercüme*, 224).
- (12) *Nefehât*, 176 (: *Tercüme*, 224-5).
- (13) *Tab. es-Sulemî*, 302; *Menâkıb*, 224a; *Levâkîh*, I, 99.
- (14) *Tezkiret el-evliyâ*, II, 232.
- (15) *Tezkiret el-evliyâ*, II, 233.
- (16) *Tezkiret el-evliyâ*, II, 234.
- (17) *Tab. es-Sulemî*, 306; *Hilyet*, X, 350; *Menâkıb*, 225b; *Tezkiret el-evliyâ*, II, 234.
- (18) *Tab. es-Sulemî*, 303; *Hilyet*, X, 349; *Menâkıb*, 224b; *Tezkiret el-evliyâ*, II, 235; *Levâkîh*, I, 99.
- (19) *Risâlet el-Kuşeyriyye*, 26; *Menâkıb*, 225b.
- (20) *Menâkıb*, 226b; *Levâkîh*, I, 100.
- (21) *Tab. es-Sulemî*, 303; *Risâlet el-Kuşeyriyye*, 26; *Tezkiret el-evliyâ*, II, 232.
- (22) *K. el-luma'*, 63.
- (23) *Tab. es-Sulemî*, 303; *Hilyet*, X, 349; *Menâkıb*, 224b.
- (24) *Tezkiret el-evliyâ*, II, 231.
- (25) *K. el-luma'*, 266.
- (26) *Tab. es-Sulemî*, 305; *Menâkıb*, 225a.
- (27) *Tezkiret el-evliyâ*, II, 234.
- (28) *Tezkiret el-evliyâ*, II, 233.
- (29) *Tab. es-Sulemî*, 304; *Hilyet*, X, 349.

«İki çeşit ruh vardır : biri kendisinde yaradılıştan hayat olan, diğeri ise; içinde kalb'in parlaklığının bulunduğu ruhtur ki Allah teâlâ'nın «Biz sana emrimizden bir ruh gönderdik» (Kur'an-ı kerim, 42/52) âyetinde kâsdettiği de budur» (31). «İmân edenler ve kalpleri Allah'ın zikri ile itminân bulanlar» (Kur'an-ı kerim, 13/28) âyetinde de belirtildiği gibi, müminin kalbi, Allah'ın zikri ile itminân bulan bir kalbtir. Ârif'in kalbi de (aynı şekildedir; o da) Allah'tan başkasıyla itminân elde etmez» (32). Esâsen «Allah, ruhu kendi güzellik (: cemâl) ve ululuğundan (: celâl) izhâr etmiştir. Eğer onu su ve toprakla örtmeseydi, nuruyla âlem yanardı» (33).

Ebû Bekr el-Vâsıtî'nin en meşhûr talebesi, Merv'den yetişmiş büyük sûfilerden biri olan Ebu'l-Abbâs el-Kâsım es-Seyyârî'dir (v. 342/953) (34). Mollâ Câmî (v. 883/1478) Nefehât el-uns'ünde, onun el-Cuneyd (v. 279/909) ile mektuplaştığını (35) zikreder. VII. h. (XIII. m.) asrın büyük mutasavvıflarından Rûzbihân Baklî-i Şîrâzî (v. 606/1209) Şerh-i Şathiyât adlı eserine (36), Ebû Bekr el-Vâsıtî'nin de sözlerini idhâl etmiş bulunuyor. Yukarıda da temas edildiği gibi, Merv'de geçirdiği son yıllarına dâir mâlumat eksikliğine rağmen, onun 320 h. (m. 932) senesinden sonra, Hakk'a bu şehirde göçtüğüne dâir kayıtlar (37) mevcuttur.

(31) K. el-luma', 222.

(31) K. el-ulma', 222.

(32) K. el-luma', 92.

(33) Rûzbihân Baklî-i Şîrâzî, Abher el-âşikin (nşr. Henry Corbin, Moh.Mo'in, Tehran/Paris, 1958), s. 46.

(34) Hayatı için bk. Tab. es-Sulemî, 440-47; Hülyet, X, 380; Keşf el-mahcûb, 198; Şezerât el-zeheb, II, 364.

(35) Nefehât el-uns, 176 (Tercüme, 225).

(36) Bu eser Henry Corbin tarafından neşredilmiştir: Tehran, 1966. İçinde birçok sûfinin şathiyatının izahı yer almakta olup, Ebû Bekr el-Vâsıtî'ninkiler 163-276. cı sayfalarda bulunmaktadır.

(37) Tab. es-Sulemî, 302; Menâkıb, 224a; Levâkîh, I, 99.

Duâ

MUSTAFA YAZGAN

Bu sonsuz çilenin karanlığından
Kurtuluş ne zaman yüce Allahım?
Bu sessiz dualar, bu içli sukût,
Bitsin bu bitmeyen gece Allahım!

**

Gönüller hep sana yöneldi bugün
Açılan ellere rahmet Allahım!
Kararan kalplere tevfikin gönder,
Bitsin bu bitmeyen zahmet Allahım!

**

Yalnız sana tapar, senden dileriz
Yayılsın İslâm'ın ün'ü Allah'ım!
Müslüman-Türklüğe zafer ver artık,
Göster bize mes'ut günü Allahım!